

HET PAARD VAN FRYSLÂN

Projectbeschrijving

Auteurs: Barbara Borger en Marcel Westerhoud

Datum: 20 september 2017

Versie: 3.0

Samenvatting

Een trots en krachtig Frysk Hynder op een prachtige locatie aan de poort van de provincie. Een vertrouwd herkenningspunt voor de mensen die er langs gaan en onlosmakelijk verbonden met de provincie Fryslân. In deze samenvatting lichten we toe waarom Het Paard van Fryslân, een kunstwerk van staal, ruim 25 meter hoog, in veel opzichten waardevol kan zijn voor de provincie en haar inwoners. Daarnaast zetten we uiteen hoe de Stichting dit project wil realiseren.

Het Friese paard

Het Friese paard, zijn geschiedenis en de verbintenis met Fryslân is uniek. De sporen van het Friese paard in de geschiedenis gaan terug tot de Middeleeuwen. In oude teksten wordt het ras met dezelfde bewondering en waardering beschreven als tegenwoordig. Op dit moment is het Friese paard het oudste stamboek van Nederland en is het tot ver over de landsgrenzen van Fryslân immens populair. Er staan 70.000 Friese paarden geregistreerd bij het Koninklijk Fries Paarden-Stamboek (KFPS) en het ras wordt in 72 landen vertegenwoordigd.

De kunstenaar

Het idee voor Het Paard van Fryslân is mede geïnspireerd door het werk van de Schotse beeldend kunstenaar Andy Scott. Veel van zijn sculpturen zijn raszuivere werkpaarden met een rijke historie en verbondenheid met een specifieke regio, zie www.hetpaardvanfryslan.nl. In zijn atelier in Glasgow heeft Andy Scott het schaalmodel van Het Paard van Fryslân gemaakt. De bouw van het grote beeld zal in Fryslân plaatsvinden en zal gekoppeld worden aan een tweetal onderwijsprojecten.

De locatie

De beoogde locatie voor het beeld is de kop van de Afsluitdijk aan de Friese zijde omdat de transparante structuur van het Paard het best tot zijn recht komt in een open ruimte en omdat het op die plek een trotse entree markeert naar de provincie Fryslân. De Afsluitdijk en Het Paard van Fryslân zullen elkaar versterken als toeristische trekpleister.

De meerwaarde

Wat de meerwaarde van een dergelijk landmark voor de provincie zou kunnen zijn, is als volgt samen te vatten. Het is onder andere een (tijdelijke) impuls voor de werkgelegenheid, een toename van de populariteit van het vakmanschap in de staalindustrie, een economische impuls door de toename van het (dag)toerisme en een kroon op het werk van de 'Nieuwe Afsluitdijk'. We hopen dat Het Paard van Fryslân een beeldmerk van de provincie wordt dat zal bijdragen aan het gevoel van trots en Fryske Mienskip.

Draagvlak en financiële middelen

Om dit project te kunnen realiseren zijn draagvlak voor de locatie en financiële middelen nodig. De Stichting is in gesprek met het Koninklijk Fries Paarden-Stamboek, gemeente Súdwest-Fryslân, de provincie, Rijkswaterstaat, het projectbureau 'De Nieuwe Afsluitdijk' en organisaties voor verkeersveiligheid (Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Fryslân) en gremia die zich richten op de ruimtelijke kwaliteit in de Provincie Fryslân. Daarnaast is er contact met de verschillende media waaronder de Leeuwarder Courant en Omrop Fryslân.

Met betrekking tot de financiering richten we ons op verschillende bronnen die breed over het maatschappelijk veld verdeeld zijn. Dat valt samen met de ambitie om het beeld, een beeld van Fryslân te maken. De Stichting zal werven bij cultuurfondsen, lokale en regionale overheden, bij het bedrijfsleven en bij private partijen door middel van crowdfunding. De bouw van het beeld zal pas dan starten wanneer er 100% zekerheid is over de financiering. De totale kosten van het project worden geraamd op € 2.280.000,- exclusief BTW.

Inhoudsopgave

1	Inleiding: Een beeld van de toekomst	5
2	Het Paard van Fryslân.....	5
2.1	Historie	5
2.2	Het Friese paard in de huidige tijd	7
2.3	De Fries buiten Fryslân	7
2.4	Het Friese paard voor een groot publiek	8
3	Ontwerp en productie kunstwerk	8
3.1	De kunstenaar	8
3.2	Ontwerp en maquette.....	9
3.3	Bouwproces.....	9
3.4	Onderhoud en energiekosten	10
3.5	Werkervaringsplaatsen	10
4	Locatie	10
5	Gewenste effecten	11
5.1	Dagtoerisme en regionale economie	11
5.2	Het Paard op ‘De Nieuwe Afsluitdijk’	11
5.3	Het Paard hoort bij Fryslân.....	12
5.4	Bijdrage aan innovatie en vakmanschap.....	12
5.5	De waarde van het Paard voor de provincie: inwoners van Fryslân aan het woord	13
6	Aanpak.....	15
6.1	Draagvlak creëren	15
6.1.1	Overheid en politiek.....	15
6.1.2	Rijkswaterstaat, Wetterskip en initiatieven rond Afsluitdijk	16
6.1.3	Culturele en educatieve instellingen.....	16
6.1.4	Het Koninklijk Friesch Paarden-Stamboek (KFPS)	16
6.1.6	Pers, lobby en promotie	16
6.2	Financiering	17
6.2.1	Fondsen	18
6.2.2	Subsidie	18
6.2.3	Sponsoring.....	18
6.2.4	Crowd funding	18
7	Begroting	19
7.1	Totale projectkosten	19

8	Organisatie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
8.1	Stichting Het Paard van Fryslân.....	20
8.2	Organisatorische opzet.....	21
8.2.1	Bestuur	21
8.2.2	Directie	21
8.2.3	Comité van aanbeveling	22

1 Inleiding: Een beeld van de toekomst

Een trots en krachtig Frysk Hynder op een prachtige locatie aan de poort van de provincie. Een karakteristiek beeld dat past in zijn omgeving alsof het er al van oudsher heeft gestaan. Een vertrouwd herkenningspunt voor de mensen die er langs gaan en onlosmakelijk verbonden met de provincie Fryslân. Het Paard heet de bezoekers welkom en de Friezen een welkom thuis.

In dit document lichten we toe waarom Het Paard van Fryslân, een kunstwerk van staal, ruim 25 meter hoog, gebouwd met Fries vakmanschap, in veel opzichten waardevol kan zijn voor de provincie en haar inwoners.

2 Het Paard van Fryslân

Het Friese paard, zijn geschiedenis en de verbintenis met Fryslân is uniek. De sporen van het Friese paard in de geschiedenis gaan terug tot de Middeleeuwen. In oude teksten wordt het ras met dezelfde bewondering en waardering beschreven als tegenwoordig. Uit vervlogen tijden zijn afbeeldingen bekend van het Friese paard die grote gelijkenis vertonen met het hedendaagse Friese ras. Tegenwoordig is het Friese paard het oudste inlandse stamboek en is het tot ver over de landsgrenzen van Fryslân immens populair. Het Koninklijk Fries Paarden-Stamboek (KFPS) is in 1879 opgericht, is gezeteld in Drachten en wordt in 72 landen vertegenwoordigd. Op dit moment staan er 70.000 Friese paarden geregistreerd bij het stamboek.

2.1 Historie

De geschiedenis van het Friese paard gaat ver terug. De voorlopers van het huidige Friese paard worden al beschreven in de Romeinse literatuur. Een van de eerste gebeurtenissen waarbij Friese paarden betrokken zijn geweest, is de slag bij Hastings. Willem de Veroveraar won deze slag in 1066 tezamen met 1000 man 'paardenvolk'. Op het legendarische Tapijt van Bayeux dat van deze gebeurtenis is gemaakt, staat Willem de Veroveraar afgebeeld, gezeten op een Fries paard.

Afbeelding 1 Detail van Tapijt van Bayeux

In de late Middeleeuwen was de paardenfokkerij in Fryslân belangrijk. In de 13^e eeuw zijn teksten en afbeeldingen gevonden waaruit blijkt dat de paarden verhandeld werden in onder andere Münster en Keulen en ook als geschenk werden aangeboden aan hooggeplaatste personen uit die regio. In die tijd hielden met name kloosterlingen zich bezig met de fokkerij.

Nadat Fryslân zich had aangesloten bij de Republiek der Vereenigde Nederlanden werd Willem Lodewijk van Nassau in 1584 stadhouder van Fryslân. De stadhouder is voor het Friese paardenras van grote invloed geweest. Willem Lodewijk was naast een goed bestuurder ook een goede veldheer en besteedde om die reden veel aandacht aan de paardenfokkerij. Het Friese paard was niet alleen in Fryslân een bekende verschijning. Ook buiten Fryslân was men zich ervan bewust dat naast de statige verschijningsvorm, het over een uniek temperament en over bijzondere (karakter)eigenschappen beschikte. In de 16^e eeuw is het Friese paard geëxporteerd naar andere Europese landen en zelfs naar Amerika. Uit verschillende afbeeldingen uit die tijd blijkt dat de Fries in verschillende delen van Europa in hogere kringen vertegenwoordigd was. Het Friese paard stond algemeen te boek als een 'voornaam' paard. Een voorbeeld van een bijzondere ets uit 1568 waaruit blijkt dat het Friese paard ook in Italië vertegenwoordigd was, is die van de hengst 'Phryso'. Dit paard was in bezit van Don Juan van Oostenrijk uit Napels.

Afbeelding 2 Hengst Phryso

Het Friese paard blijft behouden mede door het succes dat de Friese paarden boekten in de enorm populaire harddraverijen. Harddraverijen zijn in de 17^e eeuw ontstaan in Fryslân en het Friese paard stond bekend als snelle draver. Er viel voor die tijd veel geld mee te verdienen. Harddraverijen werden op grote schaal georganiseerd en Koning Willem I loofde ieder jaar de Gouden Swipe (zweep) uit voor de snelste combinatie. De wedstrijd werd jaarlijks in Leeuwarden georganiseerd om de slag bij Waterloo te herdenken.

Ondanks het feit dat in 1879 het Fries Paarden Stamboek is opgericht en ondanks de populariteit van de draverijen, waren er in 1913 nog maar 3 geschikte dekhengsten over. Het Friese ras werd bedreigd met uitsterven. Dit was voor Jhr. mr. C. van Eysinga reden om samen met 100 Friese paardenliefhebbers naast het Stamboek, de Vereniging "Het Friesche Paard" op te richten met als doel om aan waardevolle Friese paarden premies te geven om zo de fokkerij te behouden en te stimuleren. Deze vereniging is van grote waarde geweest voor het behoud van het ras.

Er volgde tot medio jaren '50 een relatief rustige periode waarin het aantal paarden toenam evenals het aantal leden van het stamboek. De paarden werden hoofdzakelijk ingezet op het boerenbedrijf waardoor er meer behoefte ontstond aan een zwaarder gebouwd en sterker paard. Langzaam verdween het ranke, sierlijke uiterlijk en ontstond een meer gedrongen werkpaard.

In de jaren vijftig en zestig werd de landbouw meer en meer gemechaniseerd. Voor het ras betekende dit wederom bijna de ondergang. Het aantal paarden halveerde in nog geen 10 jaar tijd en er werden

geen paarden meer verkocht. In 1967 is een 'reddingsactie' georganiseerd waarbij een grote groep ruiters in een meerdaagse tocht, eindigend in Leeuwarden, duidelijkheid gaf over de penibele situatie van dit oorspronkelijke unieke ras. De gelegenheid werd aangegrepen het paard onder de aandacht te brengen als geschikt recreatiepaard en als menpaard in de vierspansport.

Er brak een welvarende tijd aan waarin het Friese paard op steeds grotere schaal voor de sport en de recreatie werd gebruikt. Het Koninklijk Fries Paarden-Stamboek groeide in ledenaantal en ook werd het paard buiten de Friese grenzen steeds meer gezien. In meerdere delen van Nederland werden onder het toezicht van het stamboek, eigen fokverenigingen opgericht. De eerst buitenlandse fokvereniging is in 1979 in Duitsland opgericht en vele landen volgden inclusief de VS.

Een bijzonder stuk van de geschiedenis van het Friese paard is de relatie die de Oranjes met dit paard hadden en hebben. Koning Willem I, die als eerste koning na de Franse periode, het land bestuurde was geen uitgesproken 'paardenman'. Hij was wel een goede ruiter en zag ook in dat de paardenfokkerij belangrijk was voor de remontering van het leger. Willem II echter was een uitgesproken paardenliefhebber en een uitmuntend ruiter. Hij bemoeide zich intensief met de fokkerij in Borculo en ondersteunde deze stoeterij financieel. Ook Willem III hield van paarden en had evenals zijn vader belangstelling voor de fokkerij. Wilhelmina erfde de hippische belangstelling en bleek een groot talent te bezitten voor het mennen.

Sinds 1817 maken Friese paarden onderdeel uit van het Koninklijk paardenbestand. Een opmerkelijk feit is dat de stad Leeuwarden in 1839 zes 'koolzwarte Friese merries' aan Z.K.H. Willem I schonk met de bedoeling te worden ingezet als tuigpaard. Sinds 19 september 1989 trekken 8 Friese paarden om het jaar de Gouden Koets en sinds 1954 is wijlen prinses Juliana en nu prinses Beatrix beschermvrouw van het Koninklijk Fries Paarden-Stamboek.

2.2 Het Friese paard in de huidige tijd

Zoals hiervoor is genoemd, is het Friese stamboek het oudste inlandse stamboek. De 70.000 ingeschreven paarden zijn verspreid over meer dan 72 landen. Het Friese paard dankt zijn populariteit aan het feit dat het inzetbaar is in vele takken van de paardensport. Dit heeft te maken met een buitengewone combinatie van eigenschappen die het paard van nature heeft. De bouw en de gangen die het paard bezit, stelt het in staat zowel als dressuurpaard, circus- en showpaard en menpaard goed te functioneren. Het zijn echter vooral het werkwillige, rustige karakter en de intelligentie die het paard zeer bruikbaar en geliefd maken. Daarnaast wordt het Friese paard door de tijden heen gezien als een van de mooiste paarden met een zeer bijzondere uitstraling. Woorden die door de eeuwen heen zijn gebruikt om deze uitstraling te omschrijven zijn: trots, voornaam, statig, elegant, sierlijk, krachtig, imposant en majestueus.

2.3 De Fries buiten Fryslân

Sinds de ontdekking van het Friese paard als veelzijdig sportpaard is ook internationaal de populariteit flink toegenomen. Begin jaren '70 is stap voor stap de export naar met name de buurlanden en de VS gegroeid en vanaf het begin van deze eeuw is de export explosief toegenomen. In 2001 gingen er nog 934 Friezen de grens over, in 2005 waren dat er 1628 en op dit moment zijn het er bijna 7000.

Met de export neemt ook het bezoek van de paardenliefhebbers aan de provincie Fryslân toe. Het publiek dat jaarlijks de hengstenkeuring in Leeuwarden bezoekt, bestaat uit zeker ruim 40 verschillende nationaliteiten en door het jaar heen bezoeken vele potentiële kopers de verschillende verkoopstallen en keuringen in de provincie. De groeimarkten van dit moment bevinden zich in Rusland, Zuid-Afrika, (Midden-)Amerika, China en Mexico. Ook vertrekken er veel paarden richting Zuid-Amerika waarvan het grootste deel naar Colombia.

2.4 Het Friese paard voor een groot publiek

In verschillende wereldcircussen, zoals het Russische Staatscircus, Circus Renz en Circus Strassburger (tot 1963) worden Friese paarden gebruikt voor de paardenummers. Onlangs trad een aantal Friezen op in het Wereld Kerstcircus. Een andere publiekstrekker is Théâtre du Centaure. In de voorstellingen van dit Franse theatergezelschap spelen Friese paarden regelmatig een hoofdrol. Verder wordt de Fryske Quadrille zowel in binnen- als buitenland regelmatig ingehuurd om bijzondere festiviteiten op te luisteren onder andere op de verjaardag van de Britse koningin Elizabeth. Sinds kort is ook het lezerspubliek in aanraking gekomen met het Friese ras. In het onlangs verschenen boek 'Inferno' besteedt Dan Brown uitgebreid aandacht aan het zwarte paard.

Ook op het witte doek doet het Friese paard het goed. Vier voorbeelden van films waarin de Fries een prominente rol speelt, zijn 'The Mask of Zorro', 'Sense and Sensibility', 'Brieven voor de Koning' en in 'The Sequel', het tweede deel van de 'Hunger Games'.

3 Ontwerp en productie kunstwerk

3.1 De kunstenaar

Het idee voor Het Paard van Fryslân is mede geïnspireerd door het werk van de Schotse beeldend kunstenaar Andy Scott. Veel van zijn sculpturen zijn raszuivere werkpaarden met een rijke historie en verbondenheid met een specifieke regio.

Andy Scott is in 1986 afgestudeerd aan de Glasgow School of Art en is associate of the Royal British Society of Sculptors. Hij heeft meer dan 70 beelden gemaakt die geplaatst zijn in de openbare ruimte of zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte. De sculpturen worden gemaakt in opdracht van een overheid of een bedrijf of particulier in samenwerking met een overheid.

Zijn beelden zijn onder andere te zien in Spanje, Engeland, Ierland, Australië en uiteraard Schotland. In 2014 zijn de 'The Kelpies' opgeleverd. Een project dat gerealiseerd is als onderdeel van het Helix Project, zie <http://www.thehelix.co.uk/discover-helix/the-kelpies/>. Andere voorbeelden van zijn oeuvre zijn the Clydesdale horse, vereeuwigd in 'The Heavy Horse' langs de M8 tussen Glasgow en Edinburg, op Bondi Beach in Australië en een beeld van een Belvedere Cob op een rotonde in Londen.

De sculpturen die Andy maakt zijn handwerk. Ze worden ontworpen, op de grond uitgetekend en vervolgens door hemzelf gelast. Voor de grotere projecten wordt samengewerkt met teams van professionals zoals constructeurs, staalbouwers, lichtontwerpers en landschapsarchitecten. Het werk

van Andy Scott is meerdere malen onderscheiden voor 'Best Equine Sculpture in the World' door het Art Horse magazine in de Verenigde Staten. Een ander werk is uitgeroepen tot 'most popular sculpture in Ireland'. Hij is regelmatig te gast bij een doorlopende documentaire van de BBC over beeldende kunst. Voor een overzicht van zijn werk verwijzen wij u naar onze website, www.hetpaardvanfryslan.nl.

3.2 Ontwerp en maquette

Het ontwerp vindt in verschillende stadia plaats. Voorafgaand aan de totstandkoming van het ontwerp van Het Paard van Fryslân, is een uitgebreide voorstudie uitgevoerd. In samenwerking met specialisten van het KFPS en de kunstenaar is gekozen voor een basispose waarbij de specifieke raskenmerken goed tot uiting komen. Van Het Paard van Fryslân is door de kunstenaar zelf eerst een maquette gemaakt op een schaal van 1:1,5. Deze maquette – die door een private partij is gefinancierd en aangekocht - is in januari 2014 gereed gekomen. Vervolgens zal in Fryslân, afhankelijk van de definitieve locatie, het kunstwerk in de uiteindelijke schaal worden nagebouwd. De maquette is ongeveer 4,5 meter hoog en zal worden ingezet voor bouwtechnische en publicitaire doeleinden. In januari t/m maart 2014 was de maquette te zien tijdens de hengstenkeuring en diverse beurzen in het WTC te Leeuwarden.

Het beeld bestaat uit ronde, stalen profielen die aan elkaar worden gelast. Het is een transparant geheel dat in een later stadium een bewerking ondergaat om het beeld duurzaam te beschermen tegen roestvorming, ook bij blootstelling aan de corrosieve werking van de zee. Het beeld wordt in delen geproduceerd in verband met het transport en de bewerkingen.

3.3 Bouwproces

Het schaalmodel is in de periode september t/m december 2013 door Andy Scott geconstrueerd in zijn atelier in Glasgow. De bouw van het grote beeld zal in Fryslân zelf plaatsvinden. Om technische en financiële risico's in kaart te brengen en tijdig te kunnen ondervangen is in het voortraject het staalconstructiebedrijf 'Mannen van Staal' uit Leeuwarden in de arm genomen als (constructie)technisch adviseur voor het project. Dit bedrijf is actief in het produceren van omvangrijke staalconstructies zoals bruggen en windmolens. Voor dit project zijn zij met name interessant vanwege hun ervaring met ongebruikelijke projecten en grote kunstwerken van staal.

De daadwerkelijke constructie van het beeld zal worden uitbesteed aan een gespecialiseerd staalconstructiebedrijf, mogelijk 'Mannen van Staal'. De aanbesteding van de bouwopdracht zal plaatsvinden zodra de locatie en financiering rond zijn. Gunning zal niet uitsluitend op financiële, maar ook op kwalitatieve criteria plaatsvinden. De sterke voorkeur gaat uit naar een Fries staalconstructiebedrijf dat gevestigd is in de provincie. Andy Scott superviseert de artistieke aspecten van het bouwtraject. Hij zal in nauwe samenwerking met de projectleiders van het constructiebedrijf opereren. Het beeld zal in delen naar de definitieve locatie worden vervoerd en aldaar worden geassembleerd tot één geheel.

3.4 Onderhoud en energiekosten

Om het visuele effect van het beeld te maximaliseren wordt het beeld bij duisternis uitgelicht. Daarom dienen er voorzieningen te worden getroffen voor elektriciteit. Hier zijn kosten aan verbonden die deel uitmaken van het financieringsplan (onder 'infrastructuur').

De omvang van de post onderhoud is afhankelijk van de locatie en de keuze voor het type conservering en zal eens in de 30 tot 40 jaar moeten plaatsvinden. De garantieperiode voor de conserverende bewerking hangt onder meer af van de klimatologische en geografische omstandigheden ter plaatse. Een onderhoudsplan, inclusief financiële paragraaf, zal deel uitmaken van de productieplanning.

3.5 Werkervaringsplaatsen

Het project is niet alleen in artistiek en historisch opzicht interessant. Het biedt een uitgelezen kans voor de ontwikkeling en educatie van studenten en leerlingen van diverse opleidingsinstituten. Een project als dit kan een inspirerende en stimulerende uitstraling hebben op iedereen die werk- of stage-ervaring wil opdoen in bijvoorbeeld de staalbouw.

In samenwerking met één of meer opleidingsinstituten en het betrokken constructiebedrijf zal een programma worden ontwikkeld waarin theorie en praktijk samenkomen in dit unieke project. Er zal aansluiting worden gezocht bij ROC De Friese Poort en Het Friesland College om hier verder invulling aan te geven. Er wordt naar gestreefd om het programma uit te voeren onder begeleiding van verschillende docenten en medewerkers van het constructiebedrijf.

Naast de technische leerplekken, biedt het project ook de mogelijkheden om studenten op andere vakgebieden een unieke stageplaats te bieden. Er zijn inmiddels contacten gelegd met de NHL voor het organiseren van ervaringsplekken op vakgebieden als bedrijfskunde, communicatie en bestuurskunde.

4 Locatie

Om het Paard optimaal tot zijn recht te laten komen is de relatie met de omgeving cruciaal. Goede zichtlijnen dragen bij aan de beeldkwaliteit van het kunstwerk en daarmee aan de zeggingskracht. Door aansluiting met de fysieke en (cultuur)historische kenmerken van de locatie gaat het Paard een dialoog aan met de omgeving. Door een juiste keuze van de locatie ontstaat er een onontkoombare logica dat het Paard juist dáár komt te staan.

De locatie die bij uitstek geschikt is voor de plaatsing van het Paard is de kop van de Afsluitdijk aan Friese zijde. Het Friese Paard als belangrijk icoon van Fryslân sluit naadloos aan bij het beeld van de Afsluitdijk als icoon van de Nederlandse waterbouwtraditie. Door deze wederzijdse versterking zal een beeldmerk met nationale uitstraling worden gecreëerd.

Deze locatie draagt een aantal kenmerken in zich die zeer aantrekkelijk zijn. Ten eerste is de kop van de Afsluitdijk aan Friese zijde een plek waar historisch drie werelden samen komen. Vanuit het Noorden en Oosten strekt het Friese land zich naar de kust van de Wadden en het IJsselmeer. In het noordwesten dient de Waddenzee zich aan, en in het zuiden en zuidwesten sluit de sfeer van het IJsselmeer daarop aan. Deze gebieden worden doorkliefd door de Afsluitdijk, die op het punt waar

deze werelden samenkomen, aansluit op het Friese vasteland: een markant punt dat een groots opgezette accentuering verdient. Vanuit zijn land van herkomst, uitkijkend over de Afsluitdijk, begroet it Fryske Hynder de reizigers die Fryslân binnenrijden en waakt het over de schepen op zee en op het IJsselmeer. Ook in esthetische zin is een locatie op of nabij de Afsluitdijk zeer aantrekkelijk. De transparante structuur van het Paard komt het best tot zijn recht in een open ruimte, waar het een trotse entree markeert naar de provincie Fryslân.

De Afsluitdijk is nu al een aantrekkelijk gebied dat dagelijks veel publiek trekt. De open en uitgestrekte gebieden van het unieke Waddenlandschap, het IJsselmeer en het Friese vasteland komen samen met de Afsluitdijk. Met de positionering van het Paard op de kop van de Afsluitdijk wordt beoogd om de toeristische potentie ervan nog beter te benutten, zodat het een bijzondere attractie in Noord-Nederland wordt. Onderzocht zal worden in welke voorzieningen geïnvesteerd dient te worden om te stimuleren dat meer mensen langer verblijven op de dijk en er meer geld besteden. Zo zou een informatiecentrum over de dijk het bijzondere verhaal kunnen ondersteunen.

5 Gewenste effecten

Naast de rijke cultuurhistorie van het Friese paard en de plaats die het in de huidige tijd inneemt, zijn er meerdere redenen waarom het Paard een ereplaats op de Afsluitdijk verdient. Hierbij wordt vooral gedacht aan de meerwaarde die een dergelijk landmark voor de provincie zou kunnen hebben. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk laten we daarover verschillende inwoners van de provincie aan het woord.

5.1 Dagtoerisme en regionale economie

Dagelijks reizen gemiddeld 20.000 automobilisten over de Afsluitdijk. Het is daarmee een van de drukste routes in Fryslân. Het Paard zou een plaats kunnen worden waar passanten kunnen verpozen. Het zou zelfs een locatie kunnen worden die dagtoerisme aantrekt. Het biedt een plek om even te stoppen, uit te waaien en misschien wat te eten of te drinken. Ook kan de plek fungeren als een makkelijk herkenbare ontmoetingsplek, voor korte afspraken of om langere tijd te verblijven. ‘Waar zullen we afspreken, bij Het Paard?’ Het ligt voor de hand om de mogelijkheden te verkennen om in de nabijheid van Het Paard een horecagelegenheid te realiseren. Daartoe kan samenwerking worden gezocht met lokale en/of regionale horecaondernemers.

Het Paard van Fryslân zal in de voorbereiding en de bouw zeker bijdragen aan de werkgelegenheid in Fryslân. Waar mogelijk zullen bedrijven uit de regio worden betrokken bij de constructie technische voorbereidingen, de fundering, de bouw zelf, de verlichting, onderhoud, transport, etc. Verschillende Friese bedrijven hebben reeds toegezegd het project op eigen risico in de voorbereiding te willen ondersteunen: De Mannen van Staal uit Leeuwarden, Digitaal Meten uit Wolsum en EMMA-design uit Joure. Het is nog niet mogelijk exact aan te geven wat het effect is van het project op de werkgelegenheid, maar een positieve impuls zal het zeker teweegbrengen. De bouwtijd zal ongeveer een jaar bedragen.

5.2 Het Paard op ‘De Nieuwe Afsluitdijk’

Tussen 2017 en 2021 voert Rijkswaterstaat een ingrijpende opknopbeurt van de Afsluitdijk uit. Het doel hiervan is het vergroten van de (water)veiligheid, maar ook het ontwikkelen van meer functies

voor de Afsluitdijk, zoals recreatie, natuur en het opwekken van energie. Het Paard van Fryslân op de kop van de Afsluitdijk zou daar een passende invulling aan kunnen geven. Het combineren van twee iconen zou als trekpleister een culturele en economische impuls kunnen leveren aan de regio.

5.3 Het Paard hoort bij Fryslân

Het Friese Paard met zijn dikke manen, sokken en staart spreekt door zijn sierlijke, fiere uiterlijk en aantrekkelijke temperament een brede doelgroep aan. Het paard staat symbool voor doorzettingsvermogen, trots en standvastigheid, dat weer en wind trotseert en sluit aan bij een gevoel van trots en Fryske Mienskip.

Het is aannemelijk dat wanneer het beeld eenmaal op de dijk staat, het in de toekomst direct geassocieerd wordt met de provincie. Vergelijk het met de Brandaris en Terschelling en - iets groter gedacht - het Vrijheidsbeeld en New York en de Eiffeltoren en Parijs. Door een ambitieuze locatie te koppelen aan een bijzonder, betekenisvol en imposant kunstwerk, kan er een beeldmerk van (inter)nationale allure worden gecreëerd.

Afbeelding 3 The Belfast Angel

Een voorbeeld van het ontstaan van een dergelijke beeldmerk is The Belfast Angel. Aan de rand van de stad Belfast staat bij een van de stadspoorten een sculptuur van 20 meter hoog van de hand van Andy Scott. Dit beeld wordt omarmd door de stad en haar inwoners en wordt gebruikt voor allerlei promotionele doeleinden. Het beeldmerk prijkt bijvoorbeeld op het logo van veel organisaties uit de toeristische branche en op het logo van de gemeente en de regionale voetbalclub.

5.4 Bijdrage aan innovatie en vakmanschap

Door de aanpak en benadering van de productie kan Het Paard van Fryslân innovatie stimuleren binnen de staalnijverheid en de creatieve industrie in Fryslân. Al decennia lang kampt het uitvoerend vakmanschap met een tanende populariteit onder de beroepsbevolking. Dat komt extra hard aan in Fryslân, een provincie die van oudsher bekend staat om het ambacht van staalbewerking. De realiteit is dat de staalindustrie kampt met een tekort aan goed geschoolde medewerkers. Door de inspirerende combinatie van creativiteit en nauwkeurig vakmanschap kan het project een impuls geven aan de aantrekkingskracht van het vakgebied van staalbewerking en -constructie.

De betrokkenheid bij de voorbereiding en bouw van het Paard zal worden omgeven door de nodige (media)aandacht. Het vakmanschap dat nodig is om dit project te realiseren, zal hierdoor zeer waarschijnlijk op een positieve manier in de schijnwerpers staan, waardoor jongeren mogelijk

geïnteresseerd raken in het ambacht. De aandacht hiervoor kan door verschillende partijen die daar belang bij hebben, worden aangewend om jongeren voor het vak te interesseren.

5.5 De waarde van het Paard voor de provincie: inwoners van Fryslân aan het woord

Om de waarde van de te realiseren effecten op de provincie treffend te omschrijven, is een aantal mensen gevraagd hun visie hierop te verwoorden. In deze paragraaf is een aantal citaten opgenomen.

Grutsk en Autonom lit it Fryske Hynder it karakter fan de Friezen sjen. Yn it hynder op de Dyk sjochtst it karakter fan de mienskip wernei dast ûnderweis bist.

(Trots en autonoom weerspiegelt het Friese paard het karakter van de Friezen. In het paard op de dijk zie je het karakter van de mensen waar je naar toe gaat.)

Sjoerd Galema

Een imposant Fries paard op de Afsluitdijk? Mooi!

Elisabeth Post, Leeuwarden

Het Fries Paard kent een lange en rijke historie. In de 60-er jaren van de vorige eeuw is door het toenmalige bestuur van Het KFPS veel werk verzet om de inteelt-problemen en de tanende belangstelling voor het Fries Paard aan te pakken.

Door nieuwe eisen aan de voortplanting te stellen, zijn de inteelt verschijnselen verdwenen en is het paard meer gefokt als rij- en dressuurpaard en niet meer primair als werkpaard. De schone lijnen en het uiterlijk spreken inmiddels duizenden mensen op de hele wereld aan. Het Friese Paard staat er weer en dat wordt prachtig gesymboliseerd door het beeld aan het begin van de Afsluitdijk!

Tjalling van Eysinga, Ysbrechtum

*dyn fuotten rinne troch de griene greiden
dyn moannen dûnsje as de weagen yn it wetter
dyn holle grutsk lykas de minsken
dyn sturt stjoert dy te plak
do bist moai lykasto bist*

*jouw voeten lopen door de groene weilanden
jouw manen dansen net als de golven in het water
jouw hoofd is trots, net als de mensen
jouw staart stuurt jou naar de plek waar je moet zijn.
jij bent mooi zoals je bent*

Annemary Hadders, Lemmer

Langs een prachtige Fries op de Afsluitdijk rijden, symboliseert voor Friezen het gevoel van thuis komen. We zijn er weer!!

Voor niet Friezen lijkt Fryslân vaak ver weg, het voeteneind van Nederland. Een prachtig Fries paard maakt dat we bezoekers laten zien dat wanneer je denkt het voeteneind te naderen, dit niet het einde is, maar het begin is van een unieke en prachtige wereld. Het Friese land.

Mieke Koot, Nijemirdum

Het beeld weerspiegelt voor mij alleen al door zijn Imposante en Koninklijke Verschijning een aantal karaktertrekken die je ook bij veel inwoners van onze provincie tegenkomt.

Grutsk—Trots

Kriich—Temperament

Tsjinstber—Dienstbaar

Betrouber—Betrouwbaar

Tsjinstré—Werkwillig

Unôfhinklik—Onafhankelijk

Henk Dijkstra, Workum

“Het Friese Paard:

Eigenzinnig en authentiek

Krachtig en charmant

Gelijk het Friese Land”.

Hayo Apotheker, Sybrandebuorren

Fryslân blijft het centrum van het Friese paard. Nimmer zal de jaarlijkse hengsteshow uit deze provincie verdwijnen. Wij hebben de regie. Overal in de wereld worden paarden gekeurd volgens ons beleid.

Marijke Akkerman, Aldeboarn

It Frysk Hynder stiet foar freonskip.

Op freonen kin je rekkenje.

Freonen stean altyd foar je klear.

By freonen kin je altyd te plak.

Mei freonen kin je alles diele.

Freonen freegje net, freonen jouwe.

Frysk Hynder, wêr ek op 'e wrâld;

wy bliuwe foar altyd freonen.

Het Friese Paard staat voor vriendschap.

Op vrienden kun je rekenen.

Vrienden staan altijd voor je klaar.

*Bij vrienden ben je altijd welkom.
Met vrienden kun je alles delen.
Vrienden vragen niet, vrienden geven.
Fries Paard, waar ook ter wereld;
wij blijven voor altijd vrienden.*

Jurjen van der Meer, Terkaple

6 Aanpak

6.1 Draagvlak creëren

Het Paard van Fryslân zal een aanzienlijke impact hebben op het Friese landschap. Dit zal ook reacties oproepen in de samenleving, bij overheden, in de politiek en verschillende maatschappelijke organisaties. Maatschappelijk en politiek draagvlak voor de beoogde locatie is daarom een kritische succesfactor. Om dat te realiseren, zullen verbindingen worden gelegd tussen bestuurlijke lagen (provincie Fryslân en de gemeenten Súdwest-Fryslân en Harlingen), maar ook organisaties die specifieke verantwoordelijkheid dragen voor de Afsluitdijk en omgeving, zoals Rijkswaterstaat, het Wetterskip en organisaties voor verkeersveiligheid (Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Fryslân) en gremia die zich richten op de ruimtelijke kwaliteit in de Provincie Fryslân.

6.1.1 Overheid en politiek

In de eerste fase wordt er ingestoken op het informeren en enthousiasmeren van verschillende lokale en regionale overheden. Er zijn reeds contacten gelegd met verschillende overheidsinstanties. Gesproken is met de burgemeesters van Gemeente Súdwest-Fryslân en Leeuwarden, met de commissaris van de koning, de gedeputeerde van de provincie en het Provinciaal Ruimtelijk Kwaliteitsteam. Vrijwel unaniem wordt er positief gereageerd op de plannen en ziet men de toegevoegde waarde voor de Provincie. Verdere stappen zullen gericht zijn op uitbreiding van de groep bestuurders en ambtenaren die op de hoogte zijn van de plannen en op het zoeken naar een samenwerkingsagenda op dit vlak tussen provincie en gemeente(n).

De eerste belangrijke mijlpaal is inmiddels gerealiseerd door de commitment van de burgemeester van Súdwest-Fryslân. Op 15 januari 2014 hebben de initiatiefnemers een zeer vruchtbare bespreking gehad met de gemeente, vertegenwoordigd door burgemeester Apotheker als bestuurlijk trekker van het Afsluitdijkprogramma. Afgesproken is dat de gemeente zich nu eerst zal inzetten om samen met de betrokken partijen de meest geschikte locatie in het gebied rond de kop van de Afsluitdijk beschikbaar te krijgen. Ook zullen zij de noodzakelijke bestuurlijke afstemming tot stand brengen. Het project zal worden ingebracht in het regionaal overleg De Nieuwe Afsluitdijk. De gemeente Súdwest-Fryslân ziet het plan van het Paard van Fryslân als een verrijking van het Masterplan voor de kop Afsluitdijk. Inmiddels heeft het college van Súdwest-Fryslân besloten 'een positieve grondhouding aan te nemen ten aanzien van de ontwikkeling van een landmark in de vorm van een Fries Paard' en 'in samenwerking met de Stichting Het Paard van Fryslân te onderzoeken welke locatiemogelijkheden er zijn.

6.1.2 Rijkswaterstaat, Wetterskip en initiatieven rond Afsluitdijk

Met de lobby voor de beoogde locatie op de kop van de Afsluitdijk wordt aansluiting gezocht met de ontwikkelingen die zich de komende jaren met betrekking tot de Afsluitdijk gaan voordoen. De plannen daarvoor zijn vastgelegd in de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk (december 2011), en het daarvan afgeleide Uitvoeringsplan De Nieuwe Afsluitdijk van projectbureau De Nieuwe Afsluitdijk. In dit laatste document wordt onder meer aandacht geschonken aan culturele, recreatieve en toeristische aspecten van de ontwikkelingen die de komende jaren rond de Afsluitdijk zullen plaatsvinden. Daarbij gaat men uit van een opwaardering en uitbreiding van bestaande functies en voorzieningen. De beoogde ontwikkelingen op diverse locaties op de Afsluitdijk bieden een uitgelezen kans voor de ontwikkeling van draagvlak voor de locatie van het Paard.

Inmiddels is met verschillende leden van het projectteam De Nieuwe Afsluitdijk gesproken. Ook hier ziet men de toegevoegde waarde en raakvlakken met bestaande plannen voor de Afsluitdijk. De focus zal met name liggen op het verkrijgen van draagvlak voor verder integreren van het Paard met deze bestaande plannen.

6.1.3 Culturele en educatieve instellingen

Het Paard biedt ook uitgelezen mogelijkheden voor initiatieven tot samenwerking met andere culturele en educatieve organisaties. Voor de realisatie van het project zelf zal in samenwerking met het Friese staalbedrijf dat de constructie zal bouwen, een nader te bepalen aantal werkervaringsplaatsen voor staalbouwers in opleiding worden gecreëerd.

Er zijn diverse mogelijkheden om het Paard te laten aansluiten bij educatieve en culturele programma's die zich richten op het Friese Paard. In samenwerking met scholen kan bijvoorbeeld worden gedacht aan lesprogramma's over het Friese paard voor basisscholen of een tentoonstelling over het Friese paard in het Frysk museum.

6.1.4 Het Koninklijk Friesch Paarden-Stamboek (KFPS)

Het KFPS registreert sinds 1879 Friese Paarden. Meer dan 70.000 paarden staan ingeschreven en het stamboek telt wereldwijd ruim 15.000 leden. Alle geledingen van de samenleving zijn vertegenwoordigd in de vereniging, waarvan de leden verbonden worden door hun passie voor het Friese paard. Van meet af aan is door onze stichting de aansluiting gezocht met het KFPS. De voormalig voorzitter van het KFPS, Cees Roozmond, is gevraagd deel te nemen in het stichtingsbestuur van Het Paard van Fryslân. Sinds 1 oktober 2013 vervult hij de functie van voorzitter van het bestuur.

Blijvend draagvlak vanuit het stamboek en haar leden voor de plannen van onze stichting zien wij als een belangrijke voorwaarde voor succes.

6.1.5 Pers, lobby en promotie

Om het beeld te kunnen realiseren, zullen de bevoegde overheden, lokale bedrijven, fondsen en het publiek zich achter het plan moeten scharen. Dit wordt onder meer bereikt door het voeren van een gerichte lobby- en promotiecampagne in de lokale en regionale media van Fryslân.

De argumenten die worden uitgedragen om te publieke opinie over het te realiseren kunstwerk positief te beïnvloeden, luiden in grote lijnen als volgt:

- Een ambitieus kunstwerk op een in het oog springende locatie is een uitstekend visitekaartje voor Fryslân;
- Het Friese paard is een charismatisch icoon met een perfect imago voor Fryslân;
- Het Friese paard is een belangrijk exportproduct van Fryslân;
- Voor de gemiddelde toeschouwer is het een herkenbaar plaatje dat zich snel in het geheugen prent ('Het Paard van Fryslân', dat blijft hangen);
- Het is een realistisch ontwerp (figuratief met moderne stijlkenmerken) dat breed waardering zal oogsten;
- Het kunstwerk kan bijdragen aan het promoten van Fryslân door het gebruik van het beeld in fotomateriaal voor brochures en dergelijke. Een mooi voorbeeld daarvan is een beeld dat de kunstenaar, Andy Scott, in Noord-Ierland heeft gerealiseerd. De sculptuur wordt nu als beeldmerk gebruikt op briefpapier van de gemeente en door de toerisme-industrie gebruikt ten behoeve van de promotie van Belfast.

Deze argumenten zullen vervolgens met een afgewogen strategie onder de aandacht worden gebracht. De volgende activiteiten worden ontplooid:

- Ontwikkelen van een brochure met daarin zeer bondig een grafisch beeld met een wegeenstructuur, de provincie en het paard en de mogelijke locatie(s) in één oogopslag. De brochure is voorzien van een korte tekst met het doel en inhoudelijke argumenten;
- Pers inlichten over de plannen en stimuleren van positieve berichtgeving, genereren van free publicity. Hiervan zijn al verschillende voorbeelden (LC 31 maart 2012, LC 9 oktober 2012, Phryso mei 2012, Phryso oktober 2013);
- Ondersteund door een professionele communicatiedeskundige ontwikkelen van een sociale media campagne.

In samenwerking met Omrop Fryslân wordt een reportage ontwikkeld waarin 'The making of Het Paard van Fryslân' in beeld wordt gebracht. Het doel hiervan is om een onomkeerbare vanzelfsprekendheid te creëren dat het Paard er zal komen.

6.2 Financiering

Met betrekking tot de financiering richten we ons op verschillende bronnen die breed over het maatschappelijk veld verdeeld zijn. Dat valt samen met de ambitie om van het beeld, een beeld van Fryslân te maken. De stichting zal werven bij cultuurfondsen, lokale en regionale overheden, bij het bedrijfsleven, en last but not least, bij private partijen door middel van crowdfunding.

Met uitzondering van de productiekosten (zie paragraaf 7.2) zullen alle middelen die worden geworven, worden geblokkeerd tot er zekerheid is verkregen over de verwezenlijking van het plan. Er zullen pas verplichtingen m.b.t. de productie worden aangegaan als zeker is dat de financiering hiervan rond is. Bij het beheer van dit deel van de financiering zal dus de zekerheid voor de donateurs en sponsors worden ingebouwd dat zij worden gevrijwaard van gedane toezeggingen of een restitutie

ontvangen van de gedane bijdragen, als mocht blijken dat het plan onverhoopt geen doorgang kan vinden.

6.2.1 Fondsen

De bedragen die beschikbaar zijn voor cultuur, staan onder druk. Weliswaar zijn er nog altijd veel fondsen die een bijdrage aan kunstprojecten willen doen, echter het aantal aanvragen is toegenomen, terwijl het totaal besteedbare vermogen van fondsen is afgenomen. De fondsen zullen in samenwerking met een professionele fondsenwerver worden benaderd. De totale bijdrage van de fondsen wordt geraamd op 25% van de totale budget.

6.2.2 Subsidie

Al vanaf het beginstadium van het project zijn inspanningen verricht op het aan boord krijgen van diverse overheden en aan lokale en regionale overheden gelieerde partijen. Dat heeft ten doel om draagvlak te genereren voor de locatie van het kunstwerk.

De volgende overheden en aan de overheid gelieerde partijen zullen daarvoor worden benaderd.

- Provincie Fryslân;
- Gemeente Súdwest-Fryslân;
- Gemeente Harlingen;
- Rijkswaterstaat (al dan niet via projectgroep De Nieuwe Afsluitdijk);
- Wetterskip Fryslân;
- Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018;
- Europese subsidiefondsen.

Het bijdragen van de verschillende overheden al dan niet in natura is er vooral op gericht een zichtbaar commitment af te geven t.b.v. de andere financiers.

6.2.3 Sponsoring

Op verschillende manieren zal het bedrijfsleven in Fryslân en daarbuiten worden betrokken bij de financiering van het project. Er wordt naar gestreefd om een belangrijk deel van de sponsoring aan te trekken door de levering van goederen en diensten in natura. Voor de realisatie van het Paard zijn materialen nodig, werkzaamheden in staalbouw, fundering, engineering, transport en overige logistieke ondersteuning. Als tegenprestatie voor een bijdrage in natura of geld zal de naam van het desbetreffende bedrijf een passende exposure krijgen in het verloop van het project en bij het beeld zelf.

6.2.4 Crowdfunding

De stichting biedt aan particulieren de mogelijkheid donateur te worden van de stichting. In eerste instantie gaat de gedachte uit naar paardenliefhebbers en inwoners van de provincie Fryslân. Samenwerking met het KFPS ligt daarbij voor de hand. Het doel is om 1500 donateurs te werven voor € 50. Daarnaast wordt gedacht aan een aantal premiumvarianten en aan de mogelijkheid om 'Vriend' van Het Paard van Fryslân te worden.

Van het Paard is een maquette gemaakt door de kunstenaar. Deze is door de kunstenaar verkocht aan een particulier¹. Er wordt gezocht naar meer geïnteresseerden. De kunstenaar doneert een deel van de inkomsten hieruit aan de stichting.

Een tweede variant betreft een beperkt aantal schaalmodellen van brons of staal van het Paard. Donateurs van grotere bedragen komen in aanmerking voor een dergelijk bijzonder kunstwerk.

Crowdfunding zal met name worden ingezet ter dekking van de bouwkosten. De totale bijdrage door de verschillende varianten van crowdfunding wordt vooralsnog begroot op ongeveer een vierde deel van het budget.

7 Begroting

Directe projectkosten betreffen de kosten die zijn toe te rekenen aan de productie van het kunstwerk. Daarbij kan men denken aan de design fee voor de kunstenaar, constructiekosten, materiaal, transport, fundering, etc. Deze kosten zullen voor het overgrote deel pas gemaakt worden als de fondsenwerving en de locatie definitief zijn en het plan zeker doorgang zal vinden.

De operationele kosten worden al gemaakt vanaf de voorbereidende fase die sinds begin 2012 is gestart, tot en met de afrondende fase als de zaken worden afgewikkeld na realisatie van het project. Dit zijn kosten voor de projectorganisatie, diverse kosten zoals juridische kosten, communicatie, fondsenwerving, etc. en lopende onkosten. In paragraaf 7.2 worden deze kosten nader gespecificeerd.

De kosten zijn begroot exclusief btw. Vanwege de ANBI-status van de stichting – en de daarmee gepaard gaande vrijstelling voor onder meer omzetbelasting - gaan wij er vooralsnog van uit dat de btw niet terug te vorderen is. Hiernaar zal nader fiscaal onderzoek worden uitgevoerd.

7.1 Totale projectkosten

Hieronder is in tabelvorm de begroting van de totale projectkosten opgenomen voor een sculptuur van 25 meter hoog. De bedragen zijn indicatief en gebaseerd op eerdere ervaringen van de kunstenaar bij soortgelijke projecten, informatie van deskundigen en een veldonderzoek van de initiatiefnemers.

Begroting Het Paard van Fryslân

1	Kunstenaar		
	fee		€ 192.500
2	Bouwkosten sculptuur		
2.1	personele kosten bouw, montage en laswerk	€ 665.000	
2.2	inmeten, tekenen, constructieberekening	€ 50.000	
2.3	materiaalkosten	€ 205.000	
2.4	lasbeproevingen	€ 22.000	
2.5	conserverende bewerking	€ 50.000	
2.6	speciaal gereedschap	€ 20.000	
2.7	overleg voorbereiding en bouw	€ 18.000	
			<hr/>

¹ Onder enkele voorwaarden, zoals het gebruik van de maquette voor promotiedoeleinden en voor de uiteindelijke constructiewerkzaamheden.

			€ 1.030.000
3	Plaatsing		
3.1	transport en kraan	€ 54.000	
3.2	assemblage fabriek en op locatie	€ 91.000	
3.3	sonderen en fundering	€ 450.000	
3.4	infrastructuur	€ 15.000	
		<hr/>	€ 610.000
4	Organisatiekosten		
4.1	projectmanagement tot en met oplevering	€ 100.000	
4.2	onkosten (reis, verblijf, etc.)	€ 10.000	
		<hr/>	€ 110.000
5	Promotiekosten		
5.1	communicatie, marketing, PR en lobby	€ 48.000	
5.2	website	€ 8.000	
		<hr/>	€ 56.000
6	Kosten financiering		
6.1	activiteiten financiering	€ 20.000	
6.2	crowdfunding	€ 10.000	
		<hr/>	€ 30.000
7	Advieskosten		
7.1	advies constructie	€ 5.000	
7.2	advies landschapsarchitect	€ 5.000	
7.3	advies communicatiedeskundige	€ 5.000	
7.4	accountant	€ 7.500	
		<hr/>	€ 22.500
8	Juridische kosten		
8.1	notariële kosten	€ 2.500	
8.2	juridisch advies/contracten	€ 7.500	
		<hr/>	€ 10.000
9	Diversen		
9.1	Vergunningen en leges	€ 40.000	
9.2	Onvoorzien	€ 179.000	
		<hr/>	€ 219.000
		<hr/> <hr/>	€ 2.280.000
	Subtotaal exclusief BTW		€ 2.280.000

7.2 Stichting Het Paard van Fryslân

De organisatie van het project is ondergebracht in de stichting Het Paard van Fryslân (ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 54536197). De stichting is opgericht op 26 januari 2012 te Soest. Overige relevante informatie over de stichting:

Vestigingsadres: Waldeck Pymontlaan 44, 3762 CN Soest
 Email: info@hetpaardvanfryslan.nl
 Website: www.hetpaardvanfryslan.nl
 Bankrekening: Rabobank NL 74 RABO 017.15.10.534

De Stichting is vanaf de oprichting op 26 januari 2012 door de belastingdienst aangemerkt als culturele ANBI.

7.3 Organisatorische opzet

7.3.1 Bestuur

Het bestuur van de stichting bestaat uit een aantal personen die een sterke binding hebben met de provincie Fryslân en beschikken over een omvangrijk netwerk. Het bestuur is geselecteerd op basis van verschillende kennisgebieden die voor het project belangrijk zijn: kennis op het gebied van kunst en cultuur, landschap, politiek, het Friese paard en financiën. De voornaamste rol van het bestuur is representatie naar buiten, toezicht houden op de uitvoerende directie en het bewaken van de doelstellingen. De samenstelling van het bestuur is als volgt:

Cees Roozmond maakt sinds de 1 juni 2012 deel uit van het bestuur en vervult vanaf 1 oktober 2013 de functie van voorzitter van de stichting. Tot november 2013 is hij voorzitter van het Koninklijk Fries Paarden-Stamboek. Cees is als ondernemer actief in tankcontainer leasing.

Hetty Hafkamp is sinds 1 november 2013 lid van het bestuur en vervult vanaf die datum de functie van secretaris/vice-voorzitter. Zij is 8 jaar lang directeur geweest van het gezondheidscentrum Camminghaburen in Leeuwarden. In 1998 werd zij raadslid en vervolgens fractievoorzitter voor Groen Links. Van 1999 – 2006 is zij wethouder in Leeuwarden geweest, verantwoordelijk voor milieu, duurzaamheid en water, welzijn, sociale zaken en werkgelegenheid, sport en gezondheidszorg. Sinds 2008 is zij burgemeester van Bergen (NH).

Evert Lekkerkerker maakt sinds 1 juni 2012 deel uit van het bestuur van de stichting en vervult sinds 1 november 2013 de functie van penningmeester. Evert woont al geruime tijd in Fryslân. Hij heeft een aantal bestuurdersfuncties vervuld bij financiële instellingen, onder meer in Fryslân. Daarnaast vervult hij een aantal commissariaten en toezichthoudende functies.

7.3.2 Directie

De uitvoerende directie van de organisatie bestaat uit Barbara Borger en Marcel Westerhoud. Zij zijn de initiatiefnemers van het project en verantwoordelijk voor de daadwerkelijke realisatie van het project. Zij zullen daarover regelmatig verantwoording afleggen aan het stichtingsbestuur. Zij verrichten hun werkzaamheden tegen een vergoeding die voor een deel risicodragend is, afhankelijk van de daadwerkelijke realisatie van het project.

Barbara Borger heeft een achtergrond in theaterwetenschap, cultuur en bedrijfsvoering en werkt als uitvoerend producent in de theaterbranche met regelmatige uitstapjes naar film en televisie. De meeste opdrachtgevers zijn vrije producenten zoals Joop van den Ende Theaterproducties en Senf Theaterpartners. Daarnaast heeft ze diverse projecten geleid en opdrachten uitgevoerd in de gezondheidszorg en in de culturele sector.

Marcel Westerhoud is bedrijfseconoom en specialist Forensic Auditing. Hij heeft als manager van de afdelingen forensic services en risk management bij een groot onderzoeksbureau ruime ervaring opgedaan op het gebied van onderzoek naar en preventie van fraude, corruptie en overige integriteitschendingen in de private en publieke sector. Marcel is sinds 2011 werkzaam als interim manager en zelfstandig adviseur.

7.3.3 Comité van aanbeveling

Naast het bestuur en de directie, is er een comité van aanbeveling samengesteld. Dit comité heeft geen formele status, maar bestaat uit een aantal invloedrijke personen in de Friese gemeenschap die ons plan een warm hart toedragen en die bereid zijn dit uit te dragen en hun connecties voor dat doel aan te wenden. Momenteel bestaat het comité van aanbeveling uit de volgende personen:

- **Arthur Oostvogel**, directeur van Schouwburg De Harmonie te Leeuwarden;
- **Wim Boetze**, landschapsarchitect;
- **Tjalling van Eysinga**, rentmeester;
- **Sjoerd Galema**, melkveehouder en voorzitter VNO-NCW Fryslân;